

Správa o súčasnom stave seniorského vzdelávania na Univerzitách tretieho veku, a jeho ďalší rozvoj

Prezídium ASUTV

30.novembra 2021

HISTORICKÝ RÁMEC SENIORSKÉHO VZDELÁVANIA

Prvá Univerzita tretieho veku bola formálne zriadená v roku 1973 ako súčasť aktivít francúzskej Univerzity v Toulouse. Jej zrod bol podporený okrem akademickej obce i zástupcami UNESCO, Svetovej zdravotníckej organizácie (WHO) a Medzinárodnej organizácie práce (ILO).

Francúzsky model seniorského vzdelávania vychádza z pôsobenia pri materskej univerzite, vzdelávanie je organizované v univerzitných priestoroch a s využitím interných služieb. Vzdelávanie sa líši obsahom, štýlom i formami. Vedenie Univerzity tretieho veku je prepojené s manažmentom univerzity. K intenzívnemu rozvoju Univerzít tretieho veku výrazne prispel vznik Medzinárodnej asociácie univerzít tretieho veku - AIUTA (International Association of Universities of the Third Age) so sídlom v Paríži.

Anglický model seniorského vzdelávania je založený na princípe vzájomnej pomoci, kedy študenti, ktorými sú často odborníci odchádzajúci do dôchodku, môžu byť lektormi a naopak. K výučbe využívajú súkromné i verejné priestory, verejné knižnice či školy. Ponuka vzdelávania je koncipovaná veľmi široko – od odborných prednášok až po fyzioterapeutické cvičenie. Neexistujú akademické obmedzenia pre vstup do procesu vzdelávania – napr. minimálne vstupné požiadavky alebo skúšky. Každá Univerzita tretieho veku má vlastný nezávislý manažment.

V súčasnosti existujú Univerzity tretieho veku po celom svete a v rôznych hybridných formách vychádzajú z francúzskeho a britského modelu.

Mestá a obce sú zriaďovateľmi **Akadémií tretieho veku** (Pezinok, Spišská Nová Ves, Záhorská Bystrica, Trebišov a iné). Vychádzajú zo základných pravidiel britského modelu seniorského vzdelávania. Najstaršia Akadémia tretieho veku bola založená v roku 1987 trenčianskou nemocnicou.

V podmienkach Slovenskej republiky pracujú **Univerzity tretieho veku** pri **vysokých školách**, základné pravidlá ich činnosti vychádzajú z francúzskeho modelu seniorského vzdelávania. Prvá univerzita tretieho veku na Slovensku bola otvorená 15. októbra 1990 na Univerzite Komenského v Bratislave. Zásluhu na jej vzniku má aj Jednota dôchodcov, ktorá sa na Ministerstve školstva angažovala v možnosti založenia tohto inštitútu ako špecifickej vzdelávacej možnosti pre seniorov na vysokých školách.

STRATEGICKÝ RÁMEC SENIORSKÉHO VZDELÁVANIA V ASUTV

V roku 1994 bola založená **Asociácia univerzít tretieho veku na Slovensku**, ktorá vytvára priestor jej členom pre rozvoj a vzájomnú kooperáciu. Hlavnou úlohou asociácie je iniciovať vznik nových univerzít tretieho veku, metodicky podporovať a viesť existujúce, vzdelávať svojich členov, vytvárať pozitívnu spoločenskú klímu pre rozvoj seniorského vzdelávania a posilňovať vzdelávanie v spoločensky potrebných témach.

Dňa 15. mája 2018 sa ASUTV pridala k **Manifestu vzdelávania dospelých v 21. storočí** a stala sa tak jedným z kľúčových partnerov v agende vzdelávania dospelých pre MŠVVAS SR.

Poslaním univerzít tretieho veku je poskytovať záujmové vzdelávanie občanom starším ako 45 rokov, vytvoriť priestor pre uspokojovanie túžby po poznaní i odborných znalostiach. Ich činnosť je v súčasnosti koordinovaná centrami/ inštitútmi/ ústavmi celoživotného vzdelávania alebo oddeleniami pre vzdelávanie na rektorátoch jednotlivých univerzít. Veková hranica pre štúdium na univerzitách tretieho veku je takmer na všetkých univerzitách 45+, ale priemerný vek študentov sa pohybuje v rozmedzí 60 až 65 rokov. Takmer polovica z nich je poberateľom starobného dôchodku. Prirodzene je potrebné brať do úvahy regionálne rozdiely. Pravidlá a interné predpisy pre prípravu a realizáciu vzdelávania sú stanovené každou univerzitou samostatne.

Berúc do úvahy zmeny v spôsobe života, výzvy, ktoré prináša rýchlo sa meniaci spoločnosť i najbližšie okolie, potrebu tieto zmeny zvládať, identifikovala Asociácia univerzít tretieho veku na Slovensku svoje strategické aktivity do roku 2020 rozdelené podľa potrieb a požiadaviek cieľových skupín, s ktorými univerzity tretieho veku pracujú. Priority pre vekovú skupinu **45 – 60 smerujú aj k posilňovaniu kompetencií potrebných pre udržanie sa na trhu práce**. Prvá priorita podporuje tvorbu nových a rozvoj existujúcich vzdelávacích aktivít podporujúcich digitálnu, finančnú, mediálnu, čitateľskú a matematickú gramotnosť. Priority pre vekovú skupinu **60+ kladú dôraz na rozvoj záujmového vzdelávania seniorov**, na podporu tvorby a rozvoja aktivít zvyšujúcich kvalitu života prostredníctvom zvyšovania úrovne civilizačnej gramotnosti jednotlivcov, podporu rozvoja vzdelávania, vlastného sociálneho a kultúrneho potenciálu jednotlivca a nakoniec aj rozvoj kľúčových kompetencií s dôrazom na identifikáciu a aplikáciu ich prepojenia na komunitu (napr. dobrovoľníctvo seniorov).

LEGISLATÍVNY RÁMEC UPRAVUJÚCI ČINNOSŤ UNIVERZÍT TRETIEHO VEKU

Zákon č. 568/2009 Z.z. o celoživotnom vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v prvej časti §4 Druhy, formy a rozsah ďalšieho vzdelávania spomína spolu s ďalšími druhmi záujmového vzdelávania aj vzdelávanie seniorov. Spoločne ich definuje ako iné vzdelávanie, ktorým účastník ďalšieho vzdelávania uspokojuje svoje záujmy, zapája sa do života občianskej spoločnosti a všeobecne rozvíja svoju osobnosť.

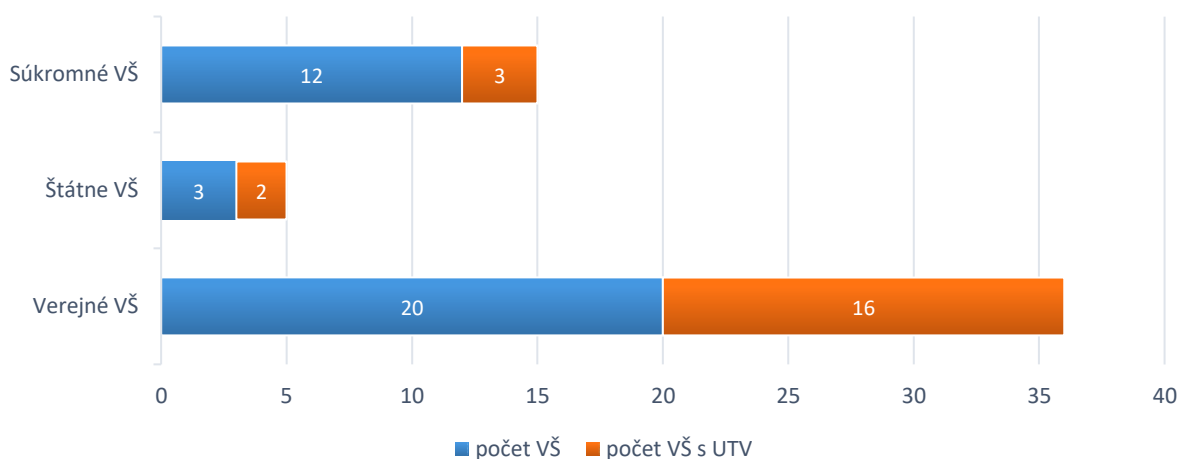
Zákon č.131/2002 Z.z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, ktorý je pre Univerzity tretieho veku pôsobiace pri vysokých školách rovnako kľúčový, tento druh vzdelávania konkrétne nespomína. V Základnom ustanovení definuje, že vysoké školy naplňajú svoje poslanie aj poskytovaním ďalšieho vzdelávania a kontinuálneho vzdelávania s odvolávkou na Zákon č.568/2009 Z.z. o celoživotnom vzdelávaní.

Projekt HEREG - Posilnenie úlohy vysokých škôl v regiónoch koordinovaný zástupcom Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR, zdôrazňuje nevyhnutnosť posilnenia tretej úlohy univerzít. Jedným z významných nástrojov definovaných v odporúčaní a podporujúci práve komunitný rozvoj s cieľom zlepšiť sociálnu súdržnosť, kvalitu života, životného prostredie a dosiahnuť lepšie fungujúce inštitúcie sú explicitne vymenované aj univerzity tretieho veku.

Iniciatívy „**Age-friendly cities**“ koordinovaná WHO, „**Learning cities**“ koordinovaná UNIESCO či Ageing 4.0 sú nosnými strategickými dokumentami pre činnosť Univerzít tretieho veku v medzinárodnom meradle. Ich nosné témy korešpondujú s Národným programom aktívneho starnutia.

ZÁKLADNÉ ŠTATISTICKÉ ÚDAJE

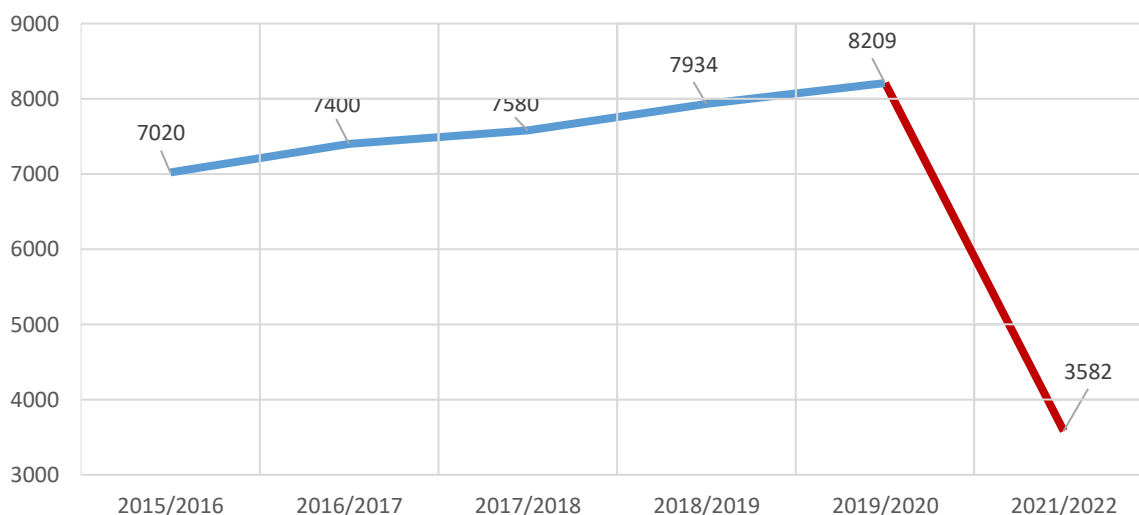
V Slovenskej republike v súčasnosti pôsobí 20 univerzít tretieho veku. 17 z nich je členom Asociácie univerzít tretieho veku na Slovensku. Prostredníctvom svojich materských univerzít sú lokalizované naprieč celou Slovenskou republikou. Inštitucionalizované sú na 60% všetkých vysokých škôl na Slovensku – na 80% verejných vysokých škôl, dvoch tretinách štátnych a štvrtine súkromných vysokých škôl.

Graf 1: Počet vysokých škôl na Slovensku s etablovanými UTVE a bez nich
(Zdroj: ASUTV)

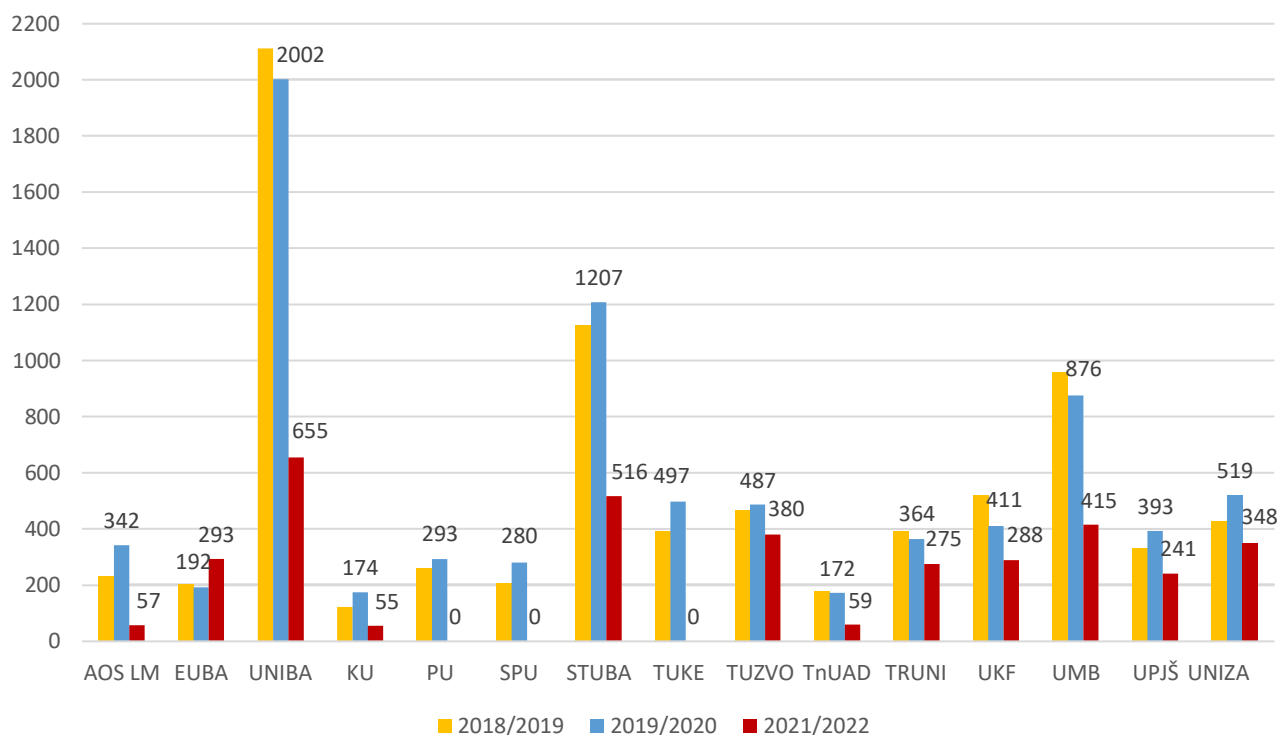
Samostatne, bez členstva v ASUTV, pracuje univerzita tretieho veku na Univerzite sv. Cyrila a Metoda v Trnave, Vysokej školy zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety a Akadémii policajného zboru SR.

V akademickom roku 2021/2022 je do vzdelávacích aktivít aktívne zapojených celkom **3 582 starších učiacich sa**. Ide o **56 % pokles** študentov oproti akademickému roku 2019/2020, v ktorom proces propagácie vzdelávania, prijímania nových študentov ako aj vlastnej výučby ešte nebol poznačený pandémiou COVID-19. Kým celkový počet študentov zapojených **do systematického a dlhodobého vzdelávania (s dĺžkou trvania min. 6 mesiacov)** v priebehu posledných piatich rokov postupne rástol, pandémia účasť na vzdelávaní výrazne eliminovala.

Graf 2: Vývoj celkového počtu študentov členských Univerzít tretieho veku
(Zdroj: ASUTV)

V marci 2020 patrili Univerzity tretieho veku na svojich materských univerzitách medzi prvé, ktoré museli prerušiť prezenčnú výučbu. Tá už do konca akademického roku nebola obnovená. Univerzity následne štandardne spustili proces prihlasovania sa záujemcov o štúdium pre nasledujúci akademický rok. V septembri 2021 výučba začala na viacerých univerzitách, ale opäť bola vo veľmi krátkom čase pozastavená. V januári bola obnovená online výučba už len na štyroch univerzitách. Prihlášky časti študentov, ktorí prejavili záujem, boli presunuté do nasledujúceho akademického roku. Preto bol akademický rok 2020/21 z celkového prehľadu o vývoji počtu študentov na jednotlivých členských UTV vyradený.

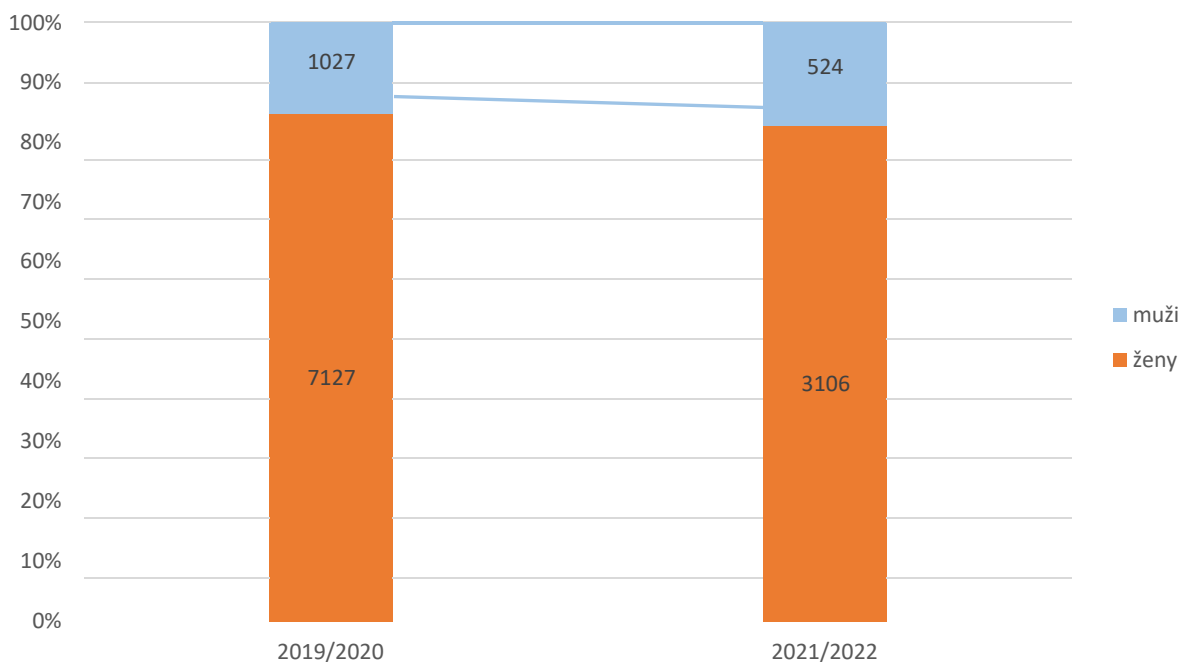

Graf 3: Vývoj počtu študentov na jednotlivých členských Univerzitách tretieho veku
(Zdroj: ASUTV)

Zmena počtu študentov na jednotlivých členských UTV kopíruje celkový trend výrazného nižšieho celkového počtu starších učiacich sa aktívne zapojených do ďalšieho vzdelávania. Jedinečnou v tomto vývoji je však UTV Ekonomickej univerzity v Bratislave, na ktorej sa počet študentov i nižšie popísaný počet študijných programov zvýšil. Univerzita rozšírila svoju ponuku ďalšieho vzdelávania do miest a obcí mimo Bratislavu.

Počet študentov nie je jediným rozhodujúcim faktorom vystihujúcim komplexnosť práce na UTV. Ďalšími dôležitými faktormi sú **kvalita poskytovaného vzdelávania, lektorské zabezpečenie, interakcia vo výučbe, vzdelávacia podpora a komunikácia so staršími učiacimi sa i lektormi, flexibilita vo väzbe výrazne meniace sa podmienky výučby, vzájomné partnerstvá či prenos získaných znalostí do komunity** (napr. vo forme dobrovoľníctva vo vzdelávaní).

Trend v dominancii žien na vzdelávaní sa nezmenil ani vplyvom pandémie. V akademickom roku 2019/2020 tvorili ženy **87%** z celkového počtu všetkých študentov Univerzít tretieho veku združených v ASUTV, čím potvrdzovali rastúci podiel ich účasti. V aktuálnom akademickom roku sa ich zastúpenie znížilo o 2%.

Graf 4: Podiel mužov a žien na celkovom počte študentov Univerzít tretieho veku
(Zdroj: ASUTV)

Z dlhodobého hľadiska je snahou ASUTV zapájať do vzdelávania aj ľudí v mladšom veku a posilňovať ich kompetencie posilňujúce ich zotrvanie na trhu práce. V zmysle organizácie to prináša zmenu tém so zameraním na rozvoj kľúčových kompetentností, prenositeľných zručností, aktívneho starnutia. Čo je neodmysliteľne späté so zmenou foriem i metód vyučovania i hodnotenia dosiahnutia výsledkov vzdelávania prinášajúcich väčšiu dynamiku a interakciu do celého procesu. V tomto kontexte pandémie COVID-19 priniesla do sektora vzdelávania starších aj pozitívne aspekty. Výrazne **zrýchlila presun vzdelávania do online priestoru**. Ten síce väčšine učiacich sa vo veku 60+ nevyhovuje, avšak je cestou zapojenia sa do vzdelávania pre ľudí **stále aktívnych na trhu práce** či lektorovania bez nutnosti cestovania. V aktuálnom akademickom roku niektoré UTV ponúkajú študijné programy organizované v plnom rozsahu online. Čo umožňuje zapojiť sa do vzdelávania záujemcom z celého Slovenskom i z Českej republiky či pracujúcim.

ZAMERANIE VZDELÁVACÍCH AKTIVÍT NA UTV

Základný model vzdelávania je trojročný, rozdelený na zimný a letný semester s rozsahom výučby od 16 do 30 vyučovacích hodín / semester. Záujemcovia o vzdelávanie musia spĺňať kritérium minimálnej vekovej hranice, ktorá je 45 rokov a ukončeného stredoškolského vzdelania. Účastníci trojročného vzdelávania **získavajú Osvedčenie o absolvovaní**, ktoré však nie je potvrdením o získaní stupňa vzdelania. Ako odpoveď na požiadavky študentov vznikajú čoraz častejšie jedno- alebo dvojročné programy. Záujemcom o vzdelávanie ponúkajú väčšiu časovú i obsahovú flexibilitu.

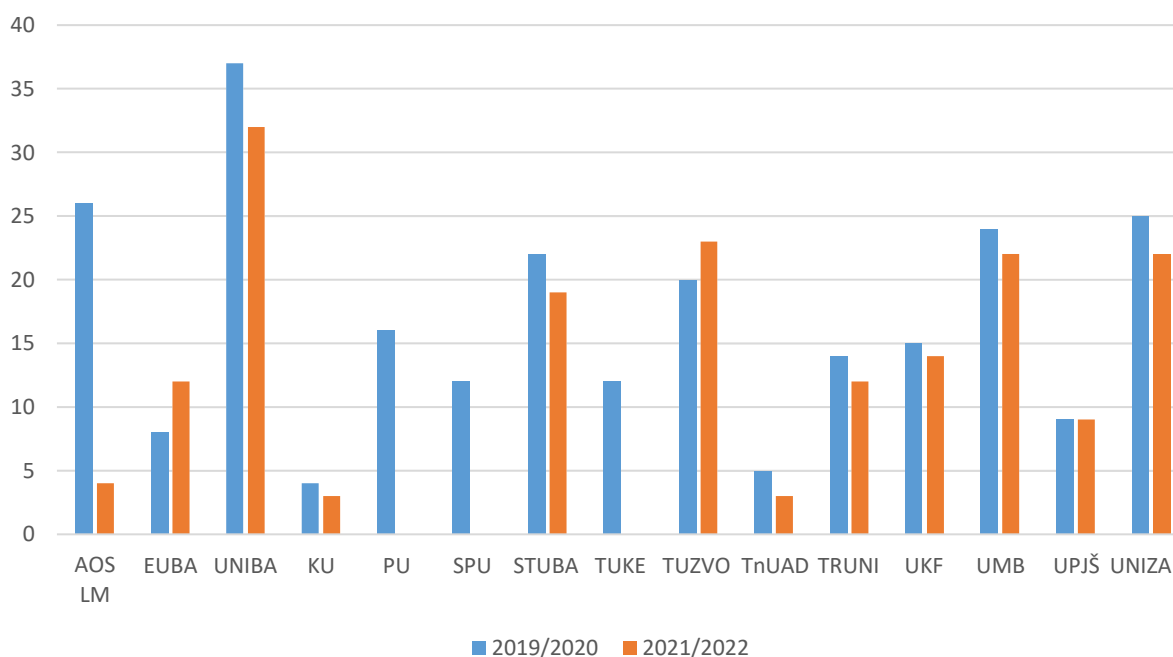
Takmer **90%** vzdelávacích aktivít je **dlhodobého charakteru**, t.j. účastníci vzdelávania sa stretli a venovali sa danej oblasti poznania nielen s akademikmi ale aj s odborníkmi z praxe 5x a viac. Presný rozsah závisí od obsahu vzdelávania a jej plánovaných výstupov. Vďaka tejto intenzite vzdelávania si tak starší učiaci sa kľúčové pojmy v danej problematike nielen zapamätajú, ale sú schopní ich aj správne aplikovať a analyzovať.

Témy dlhodobého vzdelávania na UTV:

- zamerané spoločenské trendy (napr. zdravý životný štýl, psychohygienu ...) alebo spoločensky pozitívne akceptované témy (napr. vzdelávanie v IKT, jazykové vzdelávanie);
- témy napomáhajúcich odhaľovať alebo upozorňovať (síce následne aj pomáhať hľadať riešenia) na problematické oblasti každodenného života, ktoré aj z celospoločenského pohľadu sú identifikované ako mimoriadne dôležité.

Témy, ktoré sú **módne** (napr. zdravý životný štýl, psychohygienu ...) **alebo spoločensky pozitívne akceptované** (napr. vzdelávanie v IKT, jazykové vzdelávanie) sú z pohľadu záujmu a účasti bezproblémové. Pri témach **napomáhajúcich odhaľovať alebo upozorňovať** (síce následne aj pomáhať hľadať riešenia) na problematické oblasti každodenného života, ktoré aj z celospoločenského pohľadu sú identifikované ako mimoriadne dôležité, je v mnohých prípadoch mimoriadne ťažké bez inej finančnej pomoci vzdelávacie aktivity naplniť. Viditeľné je tak radikálne zníženie ucelených vzdelávacích programov zameraných na rozvoj finančnej gramotnosti seniorov, ktoré boli v predchádzajúcom období finančne podporené. Na mnohých univerzitách boli tieto témy **implementované do obsahov populárnych vzdelávacích programov** (napr. právo, človek a spoločnosť). Na viacerých univerzitách však vzdelávanie s týmito témami neotvorili pre nezaujímajúcich seniorov.

Snahou UTV bolo v akademickom roku 2021/22 udržať čo najširšiu ponuku študijných programov a osloviť tak čo najviac záujemcov o vzdelávanie. Graf 5 porovnáva počty študijných programov členských univerzít v posledných dvoch akademických rokoch. Výraznému poklesu študentov zobrazenému v grafe 3 **nezodpovedá zmena počtu otvorených študijných programov**. Ich počet sa s výnimkou UTV Akadémie ozbrojených síl a univerzít, ktoré tento akademický rok UTV neotvorili (Prešovská univerzita, Technická univerzita v Košiciach, Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre) sa počet vzdelávacích programov zmenil minimálne. Kým priemerný počet študentov na jeden študijný program bol v akademickom roku 2019/2020 **32,75 študentov/št.program**, v akademickom roku 2021/22 to bolo **20,74 študenta/št.program**. Mnohé UTV naplnili študijné skupiny maximálne 20 staršími učiacimi sa už v procese prípravy organizácie nového akademického roku, aby v zmysle platného COVID automatu mohli udržať prezenčnú výučbu čo najdlhšie. Výrazne sa tak znížila finančná efektívnosť seniorského vzdelávania na UTV, ktorú vyrovnávajú z vlastných finančných prostriedkov materské univerzity. Čiastočnou kompenzáciou tohto negatívneho stavu je podpora Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR prostredníctvom Sekcie národnostného a celoživotného vzdelávania a aktivít súvisiacich s podporou návratu/účasti seniorov na neformálnom vzdelávaní na Univerzitách tretieho veku v kontexte Národného programu aktívneho starnutia.

Graf 5: Počet otvorených študijných programov členských UTU
(Zdroj: ASUTV)

Do procesu vzdelávania vstupuje na každej univerzite tretieho veku **množstvo lektorov z akademickej obce i z externého prostredia**. Výber dobrého lektora je pre úspech celého vzdelávacieho programu kľúčový. Zo spätných väzieb študentov je jasné, že mladší vek nie je vnímaný študentmi ako negatívum. Jeho motivácia, zanietenie pre prednášanú problematiku je rovnako dôležitá ako u denných študentov vysokoškolského štúdia. Rozdielna je úroveň diskusie, ktorú študenti univerzít tretieho veku očakávajú a aktívne do nej vstupujú. Mnohí lektori, ktorí začnú na univerzitách tretieho veku pôsobiť, radi pokračujú v spolupráci. Motivátorom je najmä zanietenosť študentov a ochota na sebe pracovať.

Prieskumy realizované medzi účastníkmi vzdelávania, ktorí absolvovali jeden akademický rok dištančne, potvrdzujú potrebu i požiadavku starších učiacich sa **organizovať vzdelávací proces prezenčne**. Veľmi pozitívne vnímali snahy univerzít udržať vzájomný kontakt i nastavený štandard vzdelávania. Avšak chýbala im emócia, ktorú online vzdelávanie neponúka. Rovnako tak im chýbal osobný kontakt so spolužiakmi, organizátormi vzdelávania i lektormi. S pomocou, podporou rodiny či UTU **zvládli online** vyučovanie, pričom tretina opýtaných s technológiami už vedela pracovať. V prípade, že univerzita ponúkala možnosť prehrať si online vyučovanie zo záznamu, výrazná časť z nich túto možnosť využila. Takmer **40% opýtaných skôr súhlasila** s tým, že pri dištančnej výučbe nadobudli porovnateľné vedomosti ako pri výučbe prezenčnej. Čo je v kontexte nutnosti nastavenia celého procesu vzdelávania a všetkých súvislostí ocenením práce koordinátorov vzdelávania i lektorov. Zaujímavosťou je, že pre viac ako polovicu opýtaných bola **Univerzita tretieho veku významným zdrojom pomáhajúcim im zvládnuť opatrenia súvisiace s COVID-19**.

FINANCOVANIE VZDELÁVANIA NA UTV

Financovanie vzdelávania na univerzitách tretieho veku ako aj jeho ďalšieho rozvoja je trojzdrojové. Výška finančných vstupov **účastníka vzdelávania** a **materskej univerzity** je individuálna, závisí od interných finančných pravidiel, výšky povinného odvodu z príjmu, nastavenia vnútorných vzťahov ale aj úrovne vnímania prínosu seniorského vzdelávania pre vlastné univerzity.

Financovanie zo strany materskej univerzity

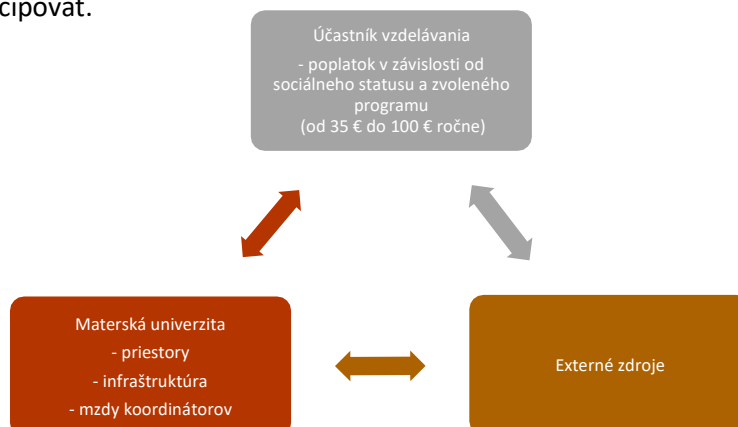
Všetky univerzity tretieho veku pôsobia priestoroch materských univerzít. Užívajú priestory zdarma, celú infraštruktúru majú k dispozícii zdarma alebo za zvýhodnených podmienok. Časť univerzít prispieva na mzdy organizačných pracovníkov univerzít tretieho veku avšak na odmeny lektorov, prevádzkové náklady a ďalší rozvoj vzdelávania si musia všetky univerzity tretieho veku zaradiť sami. V prípade detašovaných pracovísk, organizátor vzdelávania znáša aj náklady na vzdelávacie priestory (ak sa nedohodne inak). Vzhľadom k tomuto finančnému modelu je agenda UTV na mnohých univerzitách začlenená ako ďalšia pracovná agenda zamestnancov fakúlt resp. rektorátu. Takéto personálne nastavenie však nevytvára časový priestor na rozvoj, tvorivosť a ďalšie dynamické napredovanie UTV.

Financovanie zo strany účastníka vzdelávania

Štúdium na univerzitách tretieho veku je spoplatnené. Výška poplatku závisí od druhu zvoleného programu a sociálneho statusu študenta. Stanovenie výšky je v plnej kompetencii organizátorov vzdelávania. Vo všeobecnosti však vychádza:

- z podmienok, za akých univerzita tretieho veku pracuje - vid'. financovanie zo strany materskej univerzity;
- rozsahu a druhu výučby – kalkulácia poplatku za počítačové kurzy zahŕňa aj náklady spojené s užívaním počítačov a ďalšej infraštruktúry, fyzioterapeutické cvičenia sú obmedzené počtom účastníkov v skupine; jazykové kurzy majú väčší rozsah výučby ako ostatné vzdelávacie programy;
- všeobecne spoločensky akceptovateľnej ceny.

Výrazným problémom je stále financovanie z externých zdrojov, pretože v Slovenskej republike nie je nastavený iný zdroj financovania, ktorý by **systematicky** podporoval základné aktivity univerzít tretieho veku alebo ďalší rozvoj seniorského záujmové vzdelávania, tvorbu nových študijných programov či lepšie zacielenie ponuky vzdelávania práve na potreby spoločnosti. Rôzne malé grantové výzvy fondov podporujú seniorské aktivity len pre malý segment a nsystematicky v zmysle nastavenej stratégie UTV. Príprava, realizácia ďalší rozvoj je tak postavený na jedinom stálom zdroji financií, ktorými sú poplatky za vzdelávanie. Z hľadiska motivácie a záujmu **je vhodné, aby sa účastníci finančne podieľali na vzdelávaní**. Avšak narastajúce náklady prirodzene zväčšujú skupinu obyvateľstva, ktorá tak nemôže na vzdelávaní participovať.

Obr.1 : Trojzdrojové financovanie UTV (Zdroj: ASUTV)

VZDELÁVANIE NA UNIVERZITÁCH TRETIEHO VEKU V KONTEXTE NÁRODNÉHO PROGRAMU ATKÍVNEHO STARNUTIA

Komparácia vzdelávacích aktivít jednotlivých členov Asociácie univerzít tretieho veku na Slovensku a Národného programu aktívneho starnutia ukázala, že v rokoch 2016 až 2019 pripravilo a uskutočnilo **17 UTV** spolu **1 035 vzdelávacích aktivít**. Takmer **90%** týchto aktivít je **dlhodobého charakteru**, t.j. účastníci vzdelávania sa stretli a venovali sa danej oblasti poznania nielen s akademikmi ale aj s odborníkmi z praxe 5x a viac. Presný rozsah závisí od obsahu vzdelávania a jej plánovaných výstupov. Vďaka tejto intenzite vzdelávania tak starší učiaci sa nielen kľúčové pojmy v danej problematike zapamätajú, ale v mnohých prípadoch aj aplikovať a analyzovať.

Sumarizácia vzdelávacích aktivít s minimálnou dĺžkou trvania 1 rok podľa opatrení:

- **92** vzdelávacích aktivít podporujúcich napĺňanie **opatrenia č.5 Ochrana ľudských práv, podpora aktívnej nezávislosti a občianska účasť starších ľudí** - vzdelávanie v oblasti práva (ponúkané na takmer všetkých univerzitách tretieho veku), zamerané na základné občianske kompetencie ako aj zneužívanie a zlé zaobchádzanie so staršími ľuďmi.
- **364** vzdelávacích aktivít podporujúcich napĺňanie **opatrenie č.6 Zamestnanosť a zamestnateľnosť starších ľudí** – vzdelávanie zamerané na zvyšovanie **digitálnych kompetencií 50+** zahŕňajúce programy od úplných začiatočníkov po špecifické témy ako práca s Androidom, tabletom, digitálna fotografia, práca s internetom, tvorba internetových stránok ale aj kybernetická bezpečnosť atď.; zvyšovanie **kompetencií komunikácie v cudzom jazyku** (anglický, nemecký, ruský a francúzsky jazyk); **podporu finančnej gramotnosti** ale aj programy zamerané na **marketing, cestovný ruch, účtovníctvo**. Špecifikom je **Vidiecka univerzita tretieho veku** – jedinečný projekt komplexne zahrňujúci viaceré oblasti ďalšieho záujmového vzdelávania.
- **679** vzdelávacích aktivít podporujúcich **opatrenie č.7 Nezávislý, bezpečný a kvalitný život starších ľudí** - 127 vzdelávacích aktivít podporujúcich Zdravotnú starostlivosť (napr. vzdelávacie programy Zdravý životný štýl, Gerontológia, Kreativita v terapii), Informovanosť dostupnosť kultúry, podpora solidarity a súdržnosť medzi generáciami(napr. dejiny umenia, kultúry, medzigeneračné workshopy na tému „Senior neznamená starý“), Bezpečnosť a kvalita potravín (napr. vzdelávacie programy Potraviny a spotrebiteľ, Potraviny a zdravie človeka, Veterinárna medicína), Životné prostredie, jeho kvalita a udržateľnosť (napr. vzdelávacie program Environmentálna výchova) .

AKTIVITY UNIVERZÍT TRETIEHO VEKU PRÍKLADY DOBREJ PRAXE

Vzdelávanie zamerané na študenta, podpora kooperácie v komunite, dobrovoľníctva či medzigeneračného dialógu sú reálnymi znakmi členov Asociácie univerzít tretieho veku na Slovensku. Nižšie uvedené príklady dobrej praxe sú úspešne realizované vzdelávacie alebo iné aktivity na univerzitách tretieho veku v minulom roku. **Sú len veľmi krátkym výberom charakterizujúcim flexibilitu seniorského vzdelávania, otvorenosť k témam a prístupu k organizácii vzdelávania.**

Zoznam UTV a spôsob realizácie vzdelávania (v abecednom poradí):

UTV Akadémie ozbrojených síl gen. Milana Rastislava Štefánika v Liptovskom Mikuláši

Na univerzite tretieho veku pri AOS v ZS akademického roka 2021/2022, z dôvodu pandémie COVID – 19, študuje **dištančnou formou** 57 študentov, 40 študentov v dvoch študijných odboroch 1. ročníka a 17 študentov v dvoch študijných odboroch 2. ročníka. Všetky odbory sú zameraná na výučbu anglického jazyka a je vedená výhradne externými lektormi.

UTV Bratislavskej Business School Ekonomickej univerzity v Bratislave

Univerzita spustila výučbu prezenčne v 14 študijných programoch. Medzi jej špecifiká patrí program Nikdy nie je neskoro začať niečo nové vo Vajnoroch, Chorv.Grobe, Topoľčanoch a Piešťanoch.

UTV Univerzity tretieho veku Univerzity Komenského v Bratislave (vrátane UTV pri Jesseniovej lekárskej fakulte v Martine)

AR 2020/21:

Online Univerzita tretieho veku ponúkala 13 tém (každá v rozsahu 20 vyučovacích hodín), na ktoré sa mohli prihlásiť záujemcovia nielen z radov študentov UTV. **Odbory, v ktorých boli programy pripravené:** archeológia, astronómia, arteterapia v praxi, človek a príroda, etnológia a kultúrna antropológia, dejiny divadla a odevu, filozofia, marketing a médiá, muzeológia, psychológia, právo, regenerácia psychofyzických síl, záhradníctvo.

Doplňujúce / sprievodné aktivity (jednorázové): online kaviareň – **4 prednášky na témy** Kvetinová krása na balkóne, Nordic Walking, Úprava digitálnej fotografie, Bitka pri Hastingsse.

AR 2021/22:

Univerzita spustila prezenčnú výučbu v 32 študijných odboroch.

UTV Katolíckej univerzity v Ružomberku

AR 2021/22:

Výučba prebieha prezenčnou formou. Následne po zhoršení epidemiologickej situácie bola od 1.11. 2021 Výučba prerušená a 3 študijné programy prešli do dištančnej formy vzdelávania.

UTV Slovenskej poľnohospodárskej univerzity v Nitre

AR 2020/21:

Na vzdelávanie v rámci UTV prihlásených spolu 155 uchádzačov. Nepriaznivý vývoj pandémie neumožnil uskutočniť výučbu prezenčnou formou. Tá bola v niektorých vzdelávacích programoch nahradená online výučbou. Vzdelávanie touto formou ukončilo 9 poslucháčov v 3-ročnom programe Záhradníctvo a 11 poslucháčov v 3-ročnom programe Záhradná a krajinná architektúra. Výučbu online formou absolvovalo aj 6 poslucháčov (z 15) vo vzdelávacom programe Anglický jazyk stredne pokročilý stupeň a 4 poslucháčky (zo 6) v programe Bezpečnosť a biologické aspekty ovocia a zeleniny. Dištančné vzdelávanie sa vo výučbe poslucháčov UTV neosvedčilo, nakoľko veľa poslucháčov malo problémy s pripojením sa do MS Teams.

AR 2021/22:

V mesiaci júl 2021 bola poslucháčom UTV ponúknutá online Letná UTV s deviatimi prednáškami: Apiterapia, Med a ďalšie včelie produkty, Liečivé rastliny, Balkónové rastliny, Jedlé a liečivé huby, Netradičné a menej známe druhy plodín a ich využitie v gastronómii, Zdravotné aspekty umiernenej konzumácie vína, Zdravé potraviny – stravovanie pre post-covidové obdobie, Sociálne inovácie v agropotravinárstve. V spolupráci s Centrom informačných a komunikačných technológií SPU bol pre účastníkov Letnej UTV vytvorený videomanuál na pripojenie sa na platformu MS Teams a bola im poskytnutá aj podpora zo strany CIKT, kedy mohli konkrétne problémy riešiť telefonicky alebo mailom. Na online Letnú UTV bolo prihlásených 46 poslucháčov, z ktorých 20 výučbu aj absolvovalo. Týmto poslucháčom boli zaslané osvedčenia o absolvovaní online Letnej UTV.

Pre ak. rok 2021/2022 boli z celkovej ponuky vzdelávacích programov ponúknuté iba tie, ktoré sa v ak. roku neotvorili z dôvodu nízkeho počtu prihlásených.

UTV Slovenskej technickej univerzity v Bratislave

AR 2020/21:

Univerzita od marca 2021 vytvorila vzdelávacie programy špeciálne pre výučbu vedenú v období pandémie. Online výučba každého programu s možnosťou interakcie v rozsahu 14 vyučovacích hodín prebiehala v prostredí Google Meet. **Témy vzdelávacích programov:** Imunita - pilier zdravia (*vrátane prevencie a podpory očkovania proti COVID-19*), Architektúra (ne)tradične, Brána záhrad otvorená, Za krásami architektúry a krajiny alias UTV na cestách, Zdravý chrbát (*online cvičenie cielené na správne držanie tela, kompenzačné cvičenia pri bolestiach chrbta, správne vykonávanie pohybov napríklad pri zaväzovaní šnúrok alebo okopávaní záhradky, či dvíhaní bremien*).

AR 2021/22:

Univerzita spustila prezenčnú výučbu pre 20 študijných skupín, 6 študijných skupín absolvuje celú výučbu online.

UTV Technickej univerzity vo Zvolene:

AR 2020/21:

Videoprednášky ponúkané univerzitou doplnené o študijný materiál a online test bez možnosti interakcie s vyučujúcim boli dlhodobo dostupné za symbolickú cenu širokej verejnosti. **Témy vzdelávacích programov:** Vesmír náš domov, Šport pre zdravie, Liečivé rastliny, Tajomstvá archeológie.

AR 2021/22:

Univerzita spustila výučbu prezenčne pre 380 študentov. Krízovým štábom na TU Zvolen má UTV schválený COVID automat a zároveň sa riadime vyhláseniami krízového štábu, ktorí sú zverejňované na hlavnej stránke TU Zvolen. Počet študentov sa však vo väzbe na sprísňujúce sa opatrenia a mieru zaočkovanosti stále klesá. Študenti nie sú zaočkovaní a očkovať sa nechcú alebo sa len boja chodiť do školy. Hlavne tí, ktorí sú mimo Zvolena a do školy dochádzajú. V súčasnosti je štúdium prerušené v dvoch odboroch: História a umenie na jednom mieste (výučba sa uskutočňuje na Zvolenskom zámku) a AQUA AEROBIC (plaváreň).

UTV Trenčianskej univerzity Alexandra Dubčeka v Trenčíne

AR 2020/21:

V marci 2020 UTV prerušilo prezenčnú výučbu. Časť nedokončenej výučby sa následne realizovala prezenčne v júni 2020 prevažne v exteriéri (napr. nordic walking). Ďalšia časť výučby sa realizovala až o rok v júni 2021, kedy sa ju podarilo dokončiť za predošlý rok. Preto je aj počet študentov rovnaký v oboch akademických rokoch, aj keď samozrejme vzhľadom na situáciu nie všetci študenti výučbu v rámci ročníka ukončili s ohľadom na svoj zdravotný stav a po zvážení všetkých rizík prípadne z ďalších dôvodov.

AR 2021/22:

Štúdium na UTV začalo prezenčnou formou avšak len pre pokračujúce ročníky, preto je aj počet študentov nižší. Neotváralo sa štúdium pre prvý ročník, ani prvý nadstavbový ročník. Od 22.12.2021 vedenie TnUAD výučbu opätovne pozastavilo až do odvolania. Zostala malá časť nedokončenej výučby zo zimného semestra, ktorá bude opätovne obnovená akonáhle to situácia umožní.

UTV Trnavskej univerzity v Trnave

AR 2020/21:

Výučba bola prerušená ešte pred začiatkom akademického roku a už sa ju nepodarilo začať.

AR 2021/22:

Prvé študijné programy začali v októbri a cca mesiac boli organizované prezenčne: jazykové odbory (anglický jazyk - začiatočník I, začiatočník II, mierne pokročilý II, francúzsky jazyk - mierne pokročilý), psychológia - prezenčne v závislosti od farby okresu a podľa veľkosti skupiny, Práca s PC, Archeológia, Dejiny a umenie v Trnave, Dejiny umenia, Psychológia (prešli na online vyučovanie), Latinský jazyk a kultúra, Dedičské a rodinné právo, Právo.

UTV Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre

Univerzita spustila výučbu prezenčne pre 288 študentov U3V. V septembri sa okres podľa COVID automatu dostal do oranžovej farby (september 2021) a následne do bordovej farby (november 2021). Keďže 90 % frekventantov odmieta dištančné vzdelávanie, či už z technických alebo sociálno-spoločenských dôvodov, bolo potrebné pre zachovanie prezenčnej výučby zaviesť podmienku režimu Covid automatu – OTP. Ako následok zavedenia týchto opatrení však za posledné dva týždne univerzita eviduje veľký počet žiadostí o prerušenie štúdia a vrátenie alikvotnej časti školných poplatkov. Mnohí študenti totiž nespĺňali podmienku zaočkovanosti a testovať sa najmä z finančných dôvodov odmietli.

Z celkového počtu 288 študentov, ktorý sme uvádzali v štatistike k 31. 10. 2021, nám tak aktuálne aktívne participuje na prezenčnej forme výučby 216 študentov. I napriek ekonomickej neefektivitve bude snaha univerzity o zachovanie prezenčnej formy výučby vzhľadom na veľký sociálno-spoločenský význam pre našich študentov. Dvojročný odklad vzdelávania spôsobil aj to, že cca 2% frekventantov sa ukončenia, resp. pokračovania v štúdiu už nedožili.

UTV Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici

AR 2020/21:

Kvôli nepriaznivej pandemickej situácii v roku 2020 bolo štúdium na UTV na základe rozhodnutia rektora zo dňa 5. marca 2020 s účinnosťou od 6. marca 2020 úplne pozastavené, vrátane všetkých aktivít organizovaných UTV (exkurzie, vernisáže, pohybové aktivity a pod.). Po dohode s vyučujúcimi a študentmi sa v niektorých študijných odboroch zmenila organizačná forma na dištančnú výučbu. Ostatná výučba za letný semester 2019/2020 sa dokončovala postupne v priebehu roka 2021. Akademický rok 2020/2021 na UTV pri UMB sa pre nepriaznivý vývoj pandemickej situácie neotvoril.

AR 2021/22:

V akademickom roku 2021/22 bola spustená prezenčná výučba pre 415 starších učiacich sa.

UTV Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

AR 2020/2021:

Výučbu bola spustená, po 3 prednáškach pozastavená vo väzbe na prerušenie VŠ výučby na univerzite. V januári UTV oznámila ukončenie akademického roku a poplatok bol presunutý do nového roku.

AR 2021/22:

Štúdium ponúknuté len kompletne zaočkovaným osobám. Niekoľko seniorov sa po zverejnení podmienky kompletnej zaočkovanosti rozhodlo ísť na očkovanie, pretože ďalší rok bez možnosti zúčastňovať sa prednášok U3V by bol pre nich psychicky veľmi náročný. V AR 2021/2022 sa zapísalo 241 seniorov. Časť záujemcov do 1. všeobecného ročníka bola odmietnutá z dôvodu maximálnej stanovenej vzdelávacej kapacity, aby bolo možné realizovať prednášky prezenčne aj v bordovej fáze. Od 15.11. sú prednášky do konca roka pozastavené a náhradné termíny budú naplánované v novom roku.

UTV Žilinskej univerzity v Žiline

AR 2020/21:

Po úvodných dvoch prednáškach bola výučba v 18 programoch v plnom rozsahu zodpovedajúcemu rozsahu bežnej výučby organizovaná online. Prednášky s možnosťou interakcie boli vedené v prostredí Zoom alebo Webex (PC programy), pre študentov bez možnosti pripojenia v stanovenom čase boli nahrávky všetkých tém do konca semestra zverejnené na YouTube kanály Univerzity tretieho veku. Študentom bez možnosti pripojenia sa boli nahrávky kopírované na USB kľúč študenta. Súčasťou výučby boli i rôzne **podporné aktivity so zameraním na dobrovoľníctvo seniorov (jednorázové)**: časopis študentov UTV Schody, online medzigeneračné workshopy na základných a stredných školách vedené online či séria rozhovorov v rámci autorského audio-formátu „Frekvencie U3V“.

AR 2021/22:

Výučba bola od prvej prednášky vo všetkých programoch spustená prezenčne v režime OTP. Dva vzdelávacie programy sú organizované online (Zberateľstvo a filatelia, Právno-psychologické minimum - cieľová skupina 45+), 1 program kombinovane Dialóg medzi kultúrami (program pre dobrovoľníkov U3V) - časť lektorov je pripojených online. Aktívne zapojenie UTV a starších učiacich sa je aktívne zapojená do činností Roku dobrovoľníctva Žilinského samosprávneho kraja.

PRÍLOHA č. 1

Zoznam členov Asociácie univerzít tretieho veku na Slovensku

1. Univerzita tretieho veku Akadémie ozbrojených síl gen. M. R. Štefánika v Liptovskom Mikuláši
2. Univerzita tretieho veku Bratislavskej Business School Ekonomickej univerzity v Bratislave
3. Univerzita tretieho veku Centra ďalšieho vzdelávania Univerzity Komenského v Bratislave a Univerzita tretieho veku Jesseniovej lekárskej fakulty Univerzity Komenského v Martine
4. Univerzita tretieho veku Dubnického technologického inštitútu v Dubnici nad Váhom
5. Univerzita tretieho veku Katolíckej univerzity v Ružomberku
6. Univerzita tretieho veku Paneurópskej vysokej školy v Bratislave
7. Univerzita tretieho veku Prešovskej univerzity v Prešove
8. Univerzita tretieho veku Slovenskej poľnohospodárskej univerzity v Nitre
9. Univerzita tretieho veku Slovenskej technickej univerzity v Bratislave
10. Univerzita tretieho veku Technickej univerzity v Košiciach
11. Univerzita tretieho veku Technickej univerzity vo Zvolene
12. Univerzita tretieho veku Trenčianskej univerzity A. Dubčeka v Trenčíne
13. Univerzita tretieho veku Trnavskej univerzity v Trnave
14. Univerzita tretieho veku Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre
15. Univerzita tretieho veku Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici
16. Univerzita tretieho veku Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach
17. Univerzita tretieho veku Žilinskej univerzity v Žiline

PRIDRUŽENÍ ČLENOVIA

1. Jednota dôchodcov na Slovensku